

5. Východné náboženstvá – hinduizmus, budhizmus

Hinduizmus – nemá formulované žiadne určité vyznanie, nemá zakladateľa, hierarchiu kňazov ani riadiaci orgán. Má svojich učiteľov, tzv. svami a duchovných vodcov, tzv. guru. Hinduizmus, starý takmer 3 500 rokov, sa opiera o starobylé spisy – védy. V podstate majú množstvo bohov, ktorí sú pod mocou najdôležitejšieho boha, ktorým je Brahma – Absolútne.

Vznik – keď sa Árijci prisťahovali do údolia rieky Gangy. Náboženské predstavy sa utvárali spolu so starobylým iránskym a babylonským učením. Názov pochádza až z 13. stor. po Kr. Používali ho moslimskí dobyvatelia prichádzajúci do Indie. Hindu je perzský výraz pre Indu. Človek sa ako hinduista rodí, nemôže sa ním stať. Preto je ťažko pochopiteľný.

Spisy: Védy – najstaršie spisy obsahujúce zbierku modlitieb a hymien. Sú rozdelené do 4 zbierok. Dokončené boli okolo r. 900 pred Kr. Z rokov 600-300 pred Kr. sa k nim pripojili upanišady – sedenia pre učiteľov známe ako védanty. V nich sú nauky o sťahovaní duší (samsára) a karme (skutky minulého života sú príčinou terajšieho postavenia v živote). Najväčšie poučenie o mravnosti sa skrýva v Bhagavadgite.

Učenie: Základ – boh Brahma – najvyššie nekonečné absolútne, stvoriteľ a pán všetkých tvorov, stojí nad všetkými kultmi. Vesmír existuje od večnosti, nemá materiálnu podstatu, jedná sa o zdanlivú premenu energie na formu, boh je totožný s vesmírom. Boh je jedna duša Mahatma, jednotlivé duše sú odrazom duše sveta – átmány. Višnu – udržiavateľ a pán ľudského rodu je stelesnením dobroty, manželkou mu je bohyňa Laši. Vzhľadom na záujem o svet niekedy sa inkarnuje. Šiva – ničiteľ, považovaný za zdroj dobra aj zla, opisovaný ako sa túla po bojiskách a cintorínoch.

V morálke má 5 základných pilierov: nenásilie (ahinsa), pravdivosť, zdržanlivosť, rešpektovanie dobra druhého, oslobodenie sa od bohatstva. Mahatma Gándhí (1869-1948) bol príkladom prežívania týchto pilierov najmä príkladu nenásilia.

Systém kást: Hlavné kasty sú štyri: 1. kňazi- brahmáni, 2. vládcovia a bojovníci – radžovia a kšatrijovia, 3. obchodníci a roľníci vaišjovia, 4. robotníci – šúdrovia. Zaradenie sa chápe ako predurčenie, nemá si brať manželku z inej kasty.

Učenie o reinkarnácii hovorí, že po smrti prejde duša vždy do iného tela, kým sa z tohto kolobehu nevyslobodí. Súhrn všetkých činov a jednaní, ktoré človek za svojho života vykoná (karma) nebudú odplatené v nebi alebo v pekle, ale v budúcom živote, takže zlé skutky zapríčiňujú prevtelenie do vyššieho alebo nižšieho stupňa. Cieľom veriacich je vykúpenie sa z tohto kolobehu. Na dosiahnutie cieľa sú 4 cesty:

Jnanajoga – cesta poznania a uvažovania – človek je len časťou nekonečného Brahmu, preto je cieľom zjednotiť sa s kozmickým bohom;

Bhaktijoga – cesta lásky, prejavuje sa oddanosťou určitému božstvu cez plnosť lásky, emotívna cesta;

Karmajoga – cesta dobrých skutkov a konania rituálnych obrádov, aby sa oslobodil človek od egoizmu;

Rajajoga – cesta cvičení; (podrobnejšie je rozpisaná v ďalšej časti)

V človeku existujú 4 úrovne: telo, vedomie, podvedomie a univerzálna večná prirodzenosť.

Najdôležitejšie hinduistické obrady sa vykonávajú doma, kde majú svoj kútik, denné obrady spočívajú v modlitbách i v návšteve chrámov, meditáciách, pričom zapaluje vonné tyčinky, kladú kvety i potravu, ktorú potom dajú chudobným.

Konvergencia medzi hinduizmom a kresťanstvom:

- niečo, čo presahuje človeka, jeho božské predurčenie, ľudia skúmajú tajomstvo Boha, spoznávajú myšlienku odplaty, majú v úcte morálny život, hľadajú oslobodenie od úzkosti ľudského života
- meditácia a askéza sú náboženské praktiky, hľadajú útočisko v Bohu s láskou a dôverou.

Chápanie základných pojmov v hinduizme a kresťanstve:

Boh – hinduizmus (HN) – neosobné brahma, filozofické absolútne; kresťanstvo (KR) – Osobný Stvoriteľ, ktorý sa stará o svoje stvorenie – sv. Písmo;

Človek – HN: prejav neosobného brahmána bez osobného ja alebo vlastnej hodnoty; KR: človek stvorený na Boží obraz, osobou schopnou prijímať a dávať lásku;

Hrieš – HN: neexistuje, zlé skutky sú výsledkom nevedomosti; KR: vzbura proti dobrému Bohu;

Spasenie – HN: Stačí dosiahnuť spasenia jednou zo 4 už spomenutých ciest

Svet – materiálny svet ako neskutočný, je realizáciou brahmu; KR: objektívna realita, ktorá je výsledkom Božej vôle, nie je s ním stotožnený;

Karma – HN: neexistuje odpustenie zlých činov; KR: každý človek skrze vykupiteľskú smrť Ježiša Krista má možnosť záchrany, závisí od neho;

Reinkarnácia – HN: presídlenie duše do nového zrodenia sa; KR: človek žije len raz, potom príde súd; Aj keď hlavným centrom hinduizmus je Ázia, resp. India, ani Európa už nie je ďaleko.

V júli 2002 posvätili v Nemecku pri meste Hamm v štáte Nordrhein-Westfalen najväčší hinduistický chrám Európy.

Budhizmus:

Vznik okolo roku 500 pred Kr. Založil ho Gautama Budha – osvietený. Princ Guatam sa narodil asi okolo roku 500 pred Kr. v kráľovskej rodine, no po hlbokom zážitku s ľudskou biedou a smrťou si uvedomil, že aj on raz bude slabý a starý a zomrie. Opustil rodinu a hľadal oslobodenie sa od tohto cyklu cez meditáciu a jógu, ale sa mu to nepodarilo. Preto sa rozhodol hľadať strednú cestu medzi bohatstvom a umŕtvovaním sa, dlho meditoval, kým sa nedostal do nirvány, a tak sa oslobodil od všetkého, čo ho spájalo so životom.

Štyri vznešené pravdy: podľa Guatamovho učenia:

1. Vznešená pravda o utrpení – narodenie je utrpenie, starnutie je utrpenie, odlúčenie je utrpenie, túžba po niečom, čo nemôžeme dosiahnuť je utrpenie.
2. Vznešená pravda o pôvode utrpenia. Túžba spôsobuje, že človek lipne na existencii a baží po ukojení vášní, úspechov. Výsledkom je bolesť.
3. Vznešená pravda o odstránení túžby- Umŕtvovanie človeka oslobodzuje človeka a jeho plameň zhasne
4. Vznešená pravda o ceste, ktorá vedie k odstráneniu túžby: Túto možno odstrániť vykročením na osemnásobnú cestu, ktorá vedie k zastaveniu strastí :Jej súčasťou je: správne poznanie, správne rozhodovanie, správna reč, dokonalé konanie, správny spôsob života, správne úsilie, správne sústreďenie sa, správna meditácia

Mravouka je založená na náuke o vykúpení vlastnou silou, kde je potrebné zachovávať:

1. nespôsobovať bolesť živým tvorom
2. nekradnúť,
3. vyhýbať sa sexuálnej nemorálnosti
4. neklamať
5. neužívať nič opojné, čo zastiera myseľ

Ján Pavol II. hovorí: „*Budhizmus je do značnej miery „ateistický systém“. Neoslobodzujeme sa od zla prostredníctvom dobra, ktoré pochádza od Boha. Oslobodzujeme sa od neho jedine tým, že sa odpútavame od sveta, ktorý je zlý. Plnosťou takého odpútania nie je spojenie s Bohom, ale tzv. nirvána alebo stav dokonalej ľahostajnosti voči svetu. Spasiť sa znamená predovšetkým oslobodiť sa od zla tým, že ľahostajnieme voči svetu, ktorý je zdrojom zla. V tom duchovný proces vrcholí.*“ Prekročiť prah nádeje str. 90

Konvergencia: Svet nestačí sám o sebe, utrpenie sa vo svete neustále objavuje, človek má srdce túžiace po dokonalom stave slobody, úsilie človeka je dôležité.

Človek: - KR: niečo nedokonalé, čo potrebuje pozitívnu premenu. BH: používanie hlbkej meditácie a praktizovanie veľkej múdrosti – KR. človek stvorený na Boží obraz s dôsledkami dedičného hriechu, J.K. definitívne premenil ľudskú existenciu

Ideálny stav: - BH: v zabudnutí na seba , v odpútaní sa, hľadať dobro iných, stav pútnika na zemi, ktorý dokonalosť má v spojení s Bohom. Tento život lásky sa živí Božím slovom a sviatosťami. Budha: „osvietené“ ľudské stvorenie charakterizované slobodou a životom pre druhých, Kristus – prejav spasiteľnej Božej vôle, nekonečnej lásky Boha pre človeka.

Nové smery: Zen budhizmus, tibetský budhizmus - dalajláma

Literatúra: Ján Pavol II.: *Prekročiť prah nádeje*, La documentation catholique N 2130 1996
Boudhisme e christianisme: convergences et divergences, Il est vivant –Dieu et les grandes religions N148 júl 1998, Lochnass P.: *Ako odpovedať na východné náboženstvá* Transciscus 1993

